

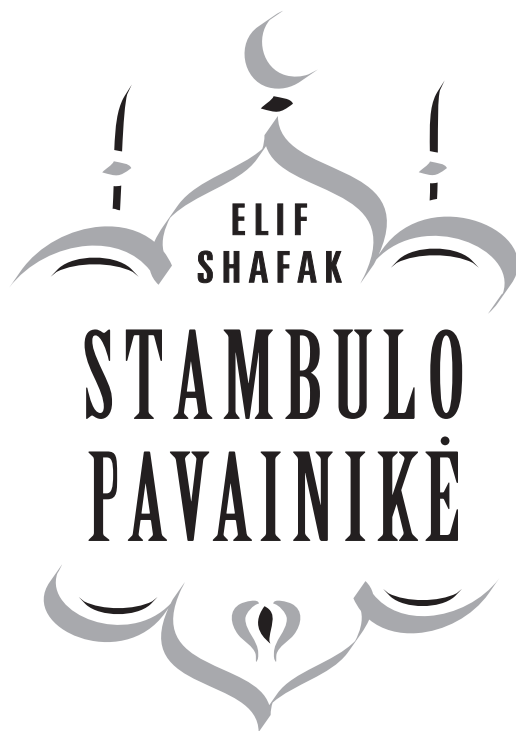

ELIF
SHAFAK

STAMBULO PAVAINIKĖ

TYTO ALBA

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Eglė Bielskytė

VILNIUS 2010

UDK 894.35-3
Sh-01

Elif SHAFAK
THE BASTARD OF
ISTANBUL
Penguin Books, 2007

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai.
Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.

Švietimo ir kultūros GD

Programa „Kultūra“

Copyright © Elif Shafak, 2007
All rights reserved
© Eglė Bielskytė, vertimas į lietuvių
kalbą, 2010
© Ilona Kukenytė, viršelio dizainas,
2010
© „Tyto alba“, 2010

ISBN 978-9986-16-772-3

EYUPUI ir PEHRAZAT ZELDAI

*Gal buvo taip, o gal ir ne.
Dievo kūrinijų buvo gausu lyg grūdų,
o per daug kalbėti buvo nuodėmė...*

Turkų ir..
armėnų pasakos pradžia

Cinamonas

To, kas krinta iš dangaus, keikti nedera. Lietaus irgi.

Kad ir kas srūtų žemėn, kad ir kokia smarki liūtis ar klaiki šlapdriba – jokių būdu nekeik to, ką siunčia dangus. Tai žino visi. Taip pat ir Zelicha.

Ir vis dėlto pirmąjį liepos penktadienį ji lėkė šaligatviu, plūstančiu vandenių greta beviltiškai užsikimšusios gatvės, skubėjo į konsultaciją, jau vėlavo ir burnojo kaip vežikas, košdama pro dantis vieną keiksmą po kito – suskeldėjusioms šaligatvio plytelėms, savo aukšties kulniukams, paskui ją sekančiam vyriškiui, visut visutėliams vairuotojams, kurie it paklaikę signalizuoja, nors visiems aišku, kad toks triukšmingas protestas nepramušamų gatvės kamščių neveikia, visai Osmanų dinastijai, kadaise užkariavusiai Konstantinopolio miestą ir iki šiol neištaisiusiai šios savo klaidos, ir, žinoma, lietui... Tam prakeiktam vasaros lietui.

Lietus čia – tikra kančia. Kitose pasaulio vietose liūtis greičiausiai būna palaima visiems ir viskam – ji gerai pasėliams, gerai faunai ir florai, o kaip papildomas romantikos plūpsnis gerai ir

įsimylėjėliams. Bet Stambule viskas kitaip. Mums lietus reiškia ne tik tai, kad permirsi kiaurai. Ir net ne tai, kad išsipurvinsi. Tiesą pasakius, jis reiškia pyktį. Tai purvas, chaosas ir įniršis, tartum šiaip gyvenime to būtų maža. Ir kova. Liūtis visada reiškia kovą. Lyg kačiukai, įmesti į pilną vandens kibirą, visi dešimt milijonų mūsiškių kyla į beviltišką kovą prieš lašus. Negalima sakyti, kad šiame mūšyje esame vieniši, – jame dalyvauja ir gatvės su prieštvaniniais vardais skardinėse lentelėse, ir visur išsibarstę šventųjų antkapiai, kalnai šiukšlių, tykantys vos ne ant kiekvieno kampo, ir nežmoniško dydžio pamatų duobės, neilgai trukus virsiančios prašmatniais moderniais pastatais, ir kirai... Visi vykstame, kai dangus prasiveria ir spjaudo ant mūsų galvų.

Bet tuomet, kai paskutiniai lašai pasiekia žemę, o daugybė kitų virpėdami sutupia ant lapų, nuo kurių jau nuplautos dulkės, tą baugią valandėlę, kai nesi visai tikras, ar lietus galų gale liovėsi (dėl to nėra tikras ir pats lietus), kaip tik tą akimirką nusigiedrija. Kurį laiką dangus, rodos, atsiprašinėja už sukeltą sumaištį. O mes, vis dar lietaus lašų pilnais plaukais, purvinais rankogaliais, su liūdesiu akyse stebeilijamės į dangų, dabar žydresnį, ryškesnį ir skaistesnį nei bet kada. Žvelgiame į viršų ir negalim tverti nesišypsoję. Mes jam atleidžiame; taip visada.

Deja, tuo metu vis dar žliaugė, ir Zelichos širdyje atlaidumo buvo mažai, jei išvis buvo. Ji neturėjo skėčio, nes buvo pasižadėjusi – jei bus tokia kvaiša ir dar vienam gatvės prekiautojui paliks krūvą pinigų už dar vieną skėtį vien tam, kad, vos pasirodžius saulei, vėl kur nors jį paliktų, tada nusipelno būti permerkta iki kaulų smegenų. Be to, šiaip ar taip, buvo per vėlu. Ji jau buvo kiaurai permirkusi. Kaip tik dėl to lietus taip primena sielvartą: kaip įmanydamas stengiesi jo išvengti, likti sausas, bet jeigu to padaryti nepavyksta, staiga supranti – tai jau ne lašai, o nepaliaujamas

srautas, todėl belieka susitaikyti su mintimi, kad bet koku atveju peršlapsi kiaurai.

Vanduo lašėjo nuo tamsių jos garbanų ant plačių pečių. Kaip visos Kazandžių šeimos moterys, Zelicha iš prigimties buvo garbanotais varno juodumo plaukais, bet, kitaip nei likusios, nenorėjo jų keisti. Retkarčiais jos nefrito žalumo akys, paprastai plačiai atmerktos ir spindinčios aštriu protu, virsdavo dviem siaurais plyšeliais tyriausio abejingumo, būdingo tik trims žmonių tipams: beviltiškai naiviams, beviltiškai uždariems ir beviltiškai kupiniems vilties. Ji nepriklausė nė vienam iš jų, tad šito abejingumo esmę buvo sunku suvokti, nors jis badyte badė akis. Vieną akimirką jis čia, it baldakimu dengia jos sielą palaiminga nejautra, kitą akimirką dingsta, palikdamas ją vienišą kūne.

Šitai pat jautėsi ir tą pirmąją liepos penktadienį – nujautrinta, tarsi apmarinta. Pražūtinga būsena tokiai ugningai asmenybei. Gal kaip tik dėl to tądien jai visai nesinorėjo kariauti su miestu ar, tiksliau, lietumi? Abejingumo jo jo šokinėjo aukštyn žemyn tik jam vienam suvokiamu ritmu, o nuotaikų švytuoklė suposi tarp dviejų kraštutinumų – nuo sąstingio iki įsiūčio.

Skėčių, lietalčių ir ryškių spalvų plastikinių apsiaustų prekeiviai pašaipiai nusekdavo akimis pro šalį skubančią Zelichą. Ji įsigudrino nepastebėti jų žvilgsnių taip pat, kaip ir visų tų vyrų, alkanom akim nužiūrinėjančių jos kūną. Prekeiviai nepritariamai spoksojo ir į jos nosyje spindintį žiedą, tarsi šis leistų spėti ją esant ne itin kuklią ir būtų *ištvirkimo* ženklas. Žiedu ji ypač didžiavosi, nes įsivėrė pati. Skaudėjo, bet papuošalo atsisakyti neketino, – toks buvo jos stilius. Nei vyrų užkabinėjimai, nei kitų moterų priekaištai, nei klibantys grindinio akmenys, kuriais neįmanoma paeiti, nei keltai, į kuriuos neįmanoma išokti, nei nepalaujamas motinos graužimas – nebuvo pasaulyje jėgos, kuri sukliudytų

Zelichai, aukštesnei už daugelį šio miesto moterų, vilkėti ryškių spalvų mini sijonus, aptemptas palaidinukes, išryškinančias jos dideles krūtis, glotnias nailonines kojines ir – taip – avėti šiuos batelius aukštais it bokštai kulniukais.

Kluptelėjusi ant dar vieno išklibusio akmens ir matydama, kaip purvo bala iš po kojų tykšta tamsiomis dėmėmis ant jos šviesiai violetinio sijono, Zelicha vėl prapliupo keiksmiais. Ji buvo vienintelė moteris šeimoje ir viena iš kelių visoje Turkijoje taip laisvai, garsiai ir visai sąmoningai piktžodžiaujanti; beje, jei jau pradėdavo, keikdavosi taip, lyg norėtų atsiteisti už visas likusias. Kaip ir šį kartą. Bėgdama Zelicha keikė buvusius ir esamus komunalininkus, nes nuo pat mažų dienų neprisiminė lietingos dienos, kad šitie grindinio akmenys neklibėtų. Tačiau, nespėjusi baigti keiksmo, staiga nutilo, kilstelėjo smakrą, lyg būtų išgirdus ką nors šaukiant ją vardu, bet užuot dairiusis pažįstamo, rūgščia mina pakėlė akis į padūmavusį dangų. Prisimerkusi dėbteležo skersom, tada paleido dar vieną prakeiksmą – šį kartą lietui. Va *tai*, pagal nerašytas ir nelaužomas jos Močiulytės taisykles, buvo tikriausia šventvagystė. Galima nesizavėti lietum, ir išties neprivaloma to daryti, bet jokiū būdu negalima keikti to, ką siuncia dangus, nes viskas, kas krinta iš jo ar iš už jo, – viskas priklauso visagaliai Alachui.

Zelicha, be abejo, žinojo nerašytas ir nelaužomas Močiulytės taisykles, bet šį pirmąjį liepos penktadienį jautėsi ganėtinai nedora, kad jų nepaisytų. Be to, kas pasakyta, tas pasakyta, kas padaryta, tas padaryta, ir po viskam. Zelicha neturėjo kada gailėtis. Ji vėlavo pas ginekologą. Aišku, anokia čia bėda – juk supratus, kad vėluoji pas ginekologą, galima iš viso ten nebeiti.

Geltonas taksi su didžiausiais skelbimais ant užpakalinio sparno privažiavo visai greta. Vairuotojas, įžūlus juodbruvus vyriškis

su Sapatos ūsais ir auksiniu priekiniu dantimi, – toks laisvu nuo darbo laiku galėtų ramiai užsiimti prievartavimu, – buvo atidaręs visus langus ir vietinė roko muzikos radijo stotis visu garsu griaudėjo Madonos „Like a Virgin“. Tradicinė vyriškio išvaizda absoliučiai nederėjo su neįprastai pasirinkta muzika. Jis staigiai sustabdė, kyštelėjo galvą pro langą ir švilptelėjęs Zelichai šūktelėjo: „Mielai tokią paturėčiau!“ Kitus jo žodžius užgožė Zelichos riksmas:

– Kas yra, bjaurybe? Ar šitam mieste moteris jau negali ramiai vaikščioti?

– O kam vaikščioti, jei aš galiu pavėžėti? – mestelėjo vairuotojas. – Juk nenori, kad šis seksualus kūnas permirkėtų?

Kol Madona fone plyšavo „My fear is fading fast, been saving it all for you“, Zelicha prapliupo keiksmiais, pažeisdama dar vieną nerašytą ir nelaužomą taisyklę, – šį kartą ne Močiulytės, bet vieną tų, kurios privalomos protingoms moterims. *Niekada nekeik priekabiautojo.*

Auksinė protingos stambulietės taisyklė. Jeigu tave užkabina gatvėje, niekada neatsakyk, nes atkirsdama priekabiautojui, ypač jį keikdama, moteris tik dar labiau skatina pastarojo įkarštį!

Zelichai ši taisyklė buvo žinoma ir ji puikiausiai suprato, kad geriau jos nepažeidinėti, bet tas pirmasis liepos penktadienis buvo ne toks kaip visada, jautė prabundant širdyje kitą save – daug neatsakingesnę, akiplėšą ir bauginamai įtūžusią. Šiandien atsakomybę už viską prisiėmė ta kita Zelicha, užimanti didžiąją dalį vidinės erdvės, ji sprendė už abi. Greičiausiai dėl to nepaliaudama visu balsu ir keikėsi. Kai perrėkė Madoną, praeiviai ir skėčių pardavėjai susirinko pažiūrėti, koks čia skandalas. Kilus sąmyšiui,

jos persekiotojas spruko, supratęs, kad su pakvaišėle geriau neprasidėti. Bet taksi vairuotojas nebuvo nei toks išmintingas, nei toks drovus, jis sėdėjo sau ir šypsojosi. Zelicha pastebėjo, kokie stulbinamai balti ir nepriekaištingi vyriškio dantys, ir nejučiom pamanė: ar tik ne porceliano karūnėlės. Juto, kaip pilvą pamažu užlieja adrenalino banga, teliūskuoja skrandyje, greitina pulsą, ir apima jausmas, kad būtent ji, o ne kuri kita jos giminės moteris, vieną dieną galėtų užmušti vyrą.

Zelichos laimei, kaip tik tą akimirką už taksi stovinčios „Toyota“ vairuotojas netekęs kantrybės pyptelėjo. Tarsi pažadinta iš baisaus sapno, Zelicha atsitokėjo ir net nusipurtė, suvokusi savo bjaurią padėtį. Toks agresijos protrūkis ją išgąsdino, kaip visada. Akimirksniu nusiramino ir ėmė trauktis šalin, bandydama prasibrauti per minią. Bet per skubėjimą dešinysis kulniukas įstrigo tarp išklibusių grindinio akmenų. Įniršusi truktelėjo koją iš po akmeniui telkšančios balos. Kol ištraukė batelį, nulūžo kulniukas, primindamas neginčijamą taisyklę, kurios niekada nederėtų pamiršti.

Sidabrinė protingos stambulietės taisyklė. Jei tave užkabina gatvėje, išlik šaltakraujiška, nes moteris, priekabiautojo akivaizdoje praradusi savitvardą ir pernelyg audringai reaguojanti, susilauks tik dar didesnės bėdos!

Taksi vairuotojas nusijuokė, „Toyota“ jam už nugaros vėl pyptelėjo, lietus pliūptelėjo dar smarkiau ir keli praeiviai sutartinai sucaksėjo liežuviais, tik buvo sunku suprasti, kas konkrečiai juos piktino. Nepaisant sumaišties, Zelichos žvilgsnis pagavo žerintį lipduką, užklijuotą ant taksi buferio. „Gal aš ir nevykėlis, – skelbė jis. – Bet nevykėliai irgi turi širdį.“ Stovėdama ir bukai spokso-

dama į užrašą, ji staiga pasijuto pavargusi – tokia pavargusi ir sukrėsta, jog galima buvo pamanyti, kad tai, kas nutiko, Stambule – retas įvykis. Iš tiesų tai buvo slapta žinia, kurią aukštesnis protas sukūrė specialiai jai, kad iššifruotų, ir kurios ji, mirtingoji, taip ir nesugebėjo įminti. Netrukus taksi ir „Toyota“ nuvažiavo, praeiviai patraukė savo keliais, palikę Zelichą su nulaužtu batelio kulniuku rankose. Laikė ją švelniai ir liūdnei, tarsi negyvą paukštį.

Na, chaotiškame Zelichos pasaulyje galėjai rasti ir negyvų paukščių, bet tik ne švelnumo ar liūdesio. Tam jos širdyje neturėjo būti vietos. Ji išsitiesė ir drąsiai, kiek įmanoma, žengė su vienu kulniuku. Netrukus, demonstruodama savo stulbinamas kojas, jau skubėjo per skėčių minią, šlubuodama lyg nata, nepataikanti į melodiją. Violetinė gija, labiausiai nederanti spalva, įsimaišiusi šiame rudų ir pilkų, dar rudesnių ir dar pilkesnių atspalvių gobelene. Nors spalva režė akį, minia buvo tokia įsiurbianti, kad pajėgė suvirškinti jos išskirtinumą ir vėl priversti žengti su ja koja kojon. Minia – tai ne šimtų kvėpuojančių, prakaituojančių ir skaudančių kūnų visuma, ji vienas kvėpuojantis, prakaituojantis ir skaudantis kūnas po lietumi. Lietus ar saulė – nelabai ir svarbu. Eiti per Stambulą – reiškia eiti sykiu su minia.

Eidama pro daugybę rūsčiaveidžių žvejų, tykiai stovinčių vienas šalia kito per visą senąją Galatos tiltą – vienoje rankoje skėtis, kitoje meškerė – Zelicha pavydėjo jiems sugebėjimo taip ramiai stovėti, valandų valandas laukti užkimbant žuvų, kurių čia nėra, o jeigu yra, tai tokios mažytės, jog galiausiai belieka panaudoti kaip masalą kitoms žuvims, kurių jie niekada nepagaus. Koks nuostabus gebėjimas džiaugtis mažmožiais, dienai baigiantis grįžti namo tuščiomis rankomis, bet vis tiek patenkintam! Šiame pasaulyje dvasios ramybė lemia sėkmę, o sėkmė lemia laimę, bent tuo tikėjo Zelicha. Šiuo momentu tiek ir tegalėjo – tikėti, nes iki

šiол jai dar nė karto neteko patirti tokios ramybės ir negalvojo, kad kada nors teks. Bent jau ne šiandien. Tikrai ne šiandien.

Nors ir skubėjo, lėkdama pro Didįjį turgų Zelicha sulėtino žingsnį. Apsipirkinėti nėra kada, bet ji tik įsmuks vidun ir užmes akį, – įtikinėjo save žvelgdama į parduotuvės fasadą. Prisidegė cigaretę. Iš burnos išvingiavus dūmui, pasijuto geriau, beveik nurimusi. Stambule į gatvėje rūkančias moteris žiūrima gana nepalankiai, bet ar svarbu? Zelicha truktelėjo pečiais. Argi ji dar nepaskelbė karo visuomenei? Su ta mintim pasuko senosios turgaus dalies link.

Čia įsikūrę prekeiviai vadindavo ją vardu, ypač juvelyrai. Zelicha jautė silpnybę visokios rūšies blizgučiams. Krištoliniai plaukų smeigtukai, netikrų briliantų segės, žvilgantys auskarai, perlinės butonjerės, dryžuotos kaip zebra kaklaskarės, atlasiniai krepšeliai, šifono skarelės, šilkiniai bumbulai ir bateliai visada aukštais kulniukais. Nebūdavo dienos, kad praeitų pro šį turgų neįnėrusi bent į kelias krautuvėles, nepasiderėjusi su prekeiviais. Galiausiai sumokėdavo daug mažiau nei prašyta už daiktus, kurių iš pradžių nė neketino pirkti. Bet šiandien tik praslinko palei kelis prekystalius ir žvilgtelėjo į kelias vitrinas. Tik tiek.

Prie prekystalio, ant kurio pristatyta ąsočių, puodų ir stiklainių, pilnų įvairiausių rūšių ir spalvų žolių bei prieskonių, Zelicha užtruko. Prisiminė, kad viena iš trijų seserų šįryt prašė parnešti cinamono, tik niekaip negalėjo atsiminti – kuri. Buvo jauniausia iš keturių dukterų, jos dėl nieko negalėdavo susitarti, visos laikėsi nuostatos „aš visada teisi“ ir buvo įsitikinusios, kad neturi ko mokytis iš kitų, bet kitas galėtų daug ko pamokyti. Labai nemalonus jausmas, tarsi pralošus loterijoje, kai pritrūksta vieno vienintelio skaičiaus: suk nesukęs, niekaip nepavyks atsikratyti jausmo, kad tai neteisinga ir kad nieko jau nebepakeisi. Vis

dėlto Zelicha nupirko cinamono, ne miltelių, bet lazdelių. Pardavėjas pasiūlė jai arbatos, cigarečių ir pasikalbėti, ji neatsisakė. Sėdėdama ir šnekučiuodamasi atsainiai žvalgėsi po lentynas, kol akys užkliuvo už arbatos stiklinių servizo. Tai irgi buvo vienas iš tų daiktų, kuriems ji nesugebėdavo atsispirti: arbatos stiklinės su aukso žvaigždėmis, siauručiai, grakštūs šaukšteliai ir trapios lėkštelės su paausotomis juostomis palei kraštą. Namie greičiausiai jau yra kokios trys dešimtys įvairių arbatos servizų, visi jos pirkti. Bet kas čia bloga, jeigu nupirks dar vieną – juk jos taip lengvai dūžta. „Pasiutusiai trapios...“ – pašnibždom sumurmėjo Zelicha. Ji vienintelė iš Kazandžių moterų niršdavo, kad arbatos stiklinės dūžta. Septyniasdešimt septynerių Močiulytė laikėsi kitokio požiūrio.

– Ir vėl nužiūrėjo! – sušukdavo Močiulytė, kas kartą skilus ir subyrėjus arbatos stiklinei. – Girdėjote šį nelemtą garsą? Trakšt! Ak, aidu atsimušė širdyje! Kieno nors negera akis, pavydi ir piktavalė. Tegul Alachas mus apsaugo!

Kas kartą, įskilus stiklinei ar veidrodžiui, Močiulytė su palengvėjimu atsidusdavo. Šiaip ar taip, juk visų pikta linkinčių žmonių nuo šios beprotiškai besisukančios žemės paviršiaus nušluoti negali, tad daug geriau, kad jų pikta akis užkliūva už stiklinės sienelės ir nesiskverbia gilyn į nekaltų Dievo vaikų sielas, negriauna jų gyvenimų.

Po dvidešimties minučių Zelicha įpuolė į prašmatnų biurą viename turtingiausių miesto kvartalų, vienoje rankoje laikydama nulaužtą kulniuką, kitoje – naują arbatos servizą. Tik įžengusi pro duris nusiminus prisiminė, kad suvyniotas cinamono lazdeles paliko Didžiajame turguje.

Laukiamajame sėdėjo trys moterys, visos klaikiais plaukais, ir vyriškis, beveik be plaukų. Zelicha akimirksniu visus įvertino ir ciniškai nutarė, kad jauniausia moteris nerimauja mažiausiai. Ji nuobodžiaudama žiūrino moteriško žurnalo nuotraukas, per daug aptingusi, kad skaitytų straipsnius, – turbūt atėjo naujo kontracetinių piliulių recepto. Putli blondinė prie lango, regis, tik pradėjus ketvirtą dešimtį (juodos plaukų šaknys prašyte prašesi nudažomos) nervingai sūpavo koją, jos mintys akivaizdžiai klaidžiojo kitur, – greičiausiai atėjo dėl kasmetinės apžiūros ir gimdos kaklelio tepinėlio. Trečioji, apsigobusi galvą skara ir atlydėta vyro, regis, jautėsi mažiausiai rami, lūpų kampučiai nusvirę, antakiai suraukti. Zelicha spėjo, kad jai nepavyksta pastoti. Va *tai*, pagalvojo Zelicha, gali kelti nerimą, – destis, ko žmogus tikisi. Ji pati asmeniškai nevaisingumo nelaikė baisiausia nelaime, kuri gali ištikti moterį.

– Laaba diena! – sučiulbo registratorė, išspausdama kvailą nenuoširdžią šypseną, taip gerai išmoktą, kad neatrodė nei kvaila, nei nenuoširdi. – Jūs užsirašiusi trečiai valandai?

Atrodė, kad registratorei sunkoka ištarti raidę „r“. Kai tik liežuvis užkliūdavo už to nelemto garso, tarsi norėdama tai kompensuoti, tęsdavo jį pabrėžtinai ilgai, keldama balsą, galiausiai dar plačiau nusišypsodavo. Kad jos nevargintų, Zelicha akimirksniu linktelėjo, gal net per daug energingai.

– Dėl ko atėjote, panele Trečia valanda?

Zelicha prisivertė nekreipti dėmesio į absurdišką kreipinį. Ji puikiai žinojo, kad kaip tik šio besąlygiško ir visa apimančio moteriško meilumo pati stokoja labiausiai. Kai kurios moterys yra nepavargstančios *šypsuoless*, šypsosi spartietiškai pareigingai. Zelicha stebėjosi, kaip įmanoma išmokti taip natūraliai daryti tokį

nenatūralų dalyką. Bet, palikusi sąmonės kertelėje sukirbėjusį klausimą, atsakė:

– Dėl aborto.

Žodis pakibo ore, visi laukė, kol jis nusileis. Registratorės akys susiaurėjo, paskui išsiplėtė, o šypsena veide dingo. Zelicha nenorom pajuto palengvėjimą. Šiaip ar taip, tas besąlygiškas ir visa apimantis moterų meilumas pažadino kerštingą jos prigimtį.

– Susitariau dėl priėmimo... – tęsė Zelicha, braukdama už ausies sruogą, nors kiti plaukai krito ant veido ir pečių lyg tanki tamsi skraistė. Ji kilstelėjo smakrą, taip pabrėždama savo erelišką nosį, ir pajuto begalinį norą pakartoti, gal kiek garsiau nei buvo ketinusi, o gal ir ne: – Nes man reikia padaryti abortą.

Plėšoma prieštaravimų nešališkai užregistruoti naują pacientę ir noro mesti smerkiantį žvilgsnį į tokią akiplėšą, registratorė sustingo prie milžiniško atversto sąsiuvinio odiniais viršeliais. Praėjo kelios sekundės, kol ėmė krebždenti. Tada Zelicha burbtelėjo:

– Atleiskit, pavėlavau, – sieninis laikrodis rodė, jog vėlavo keturiasdešimt šešias minutes, akimirką neatitraukė nuo jo akių, lyg mintimis būtų nuklydusi kažkur kitur. – Pavėlavau dėl lietaus.

Tai nebuvo visai tiesa, juk dėl gaišaties buvo galima kaltinti ir gatvės kamščius, išklibusius grindinio akmenis, komunalininkus, priekabautoją taksistą, jau nekalbant apie užsukimą apsipirkti, bet Zelicha nusprendė to neminėti. Gal ji ir pažeidė Auksinę protingos stambulietės taisyklę, gal pažeidė ir Sidabrinę protingos stambulietės taisyklę, bet tvirtai laikėsi Varinės.

Varinė protingos stambulietės taisyklė. Jei tave užkabina gatvėje, vos patraukus savais keliais, pasistenk kuo greičiau tai pamiršti, nes jei visą dieną galvosi apie tą nutikimą, tik dar labiau susigadinsi nervus!

Zelicha buvo pakankamai išmintinga ir suprato, net jeigu prastars apie priekabiuotoją, kitos moterys ne tik neužjaus, bet bus linkusios pasmerkti savo nuskriaustą *sesę*. Todėl atsakė trumpai, ir kaltas liko lietus.

– Kiek jums metų, panele?

Tai bjaurus ir niekam nereikalingas klausimas. Zelicha įsispi-trijo į registratorę, tarsi ši sėdėtų prieblandoje ir reikėtų įtempti akis, kad geriau įžiūrėtum. Staiga ji prisiminė liūdną tiesą – savo amžių. Kaip ir daugybę kitų moterų, įpratusių apsimetinėti vy-resnėmis arba jaunesnėmis, ją trikdė faktas, kad vis dėlto yra jau-nesnė, negu norėtų būti.

– Man, – prisipažino, – devyniolika.

Vos tik žodžiai išsprūdo iš lūpų, nuraudo, tarsi būtų nuoga at-sidūrus prieš šiuos žmones.

– Žinoma, reikės jūsų vyro sutikimo, – tęsė registratorė, taip meiliai nebečiulbėdama ir, negaišdama laiko, pateikė klausimą, at-sakymą į kurį nujautė: – Sakykite, panele, ar jūs ištekėjusi?

Akies krašteliu Zelicha pastebėjo, kaip nejaukiai pasimuistė putli blondinė dešinėje ir skarota moteriškė iš kairės. Kai į ją su-smigo smalsūs visų žvilgsniai, Zelicha pražydo laiminga šypsena. Ne, ji nesimėgavo šia bjauria akimirka, bet širdies gilumoje abe-jingumas pakuždėjo nekreipti dėmesio į nuomonę žmonių, kurie dienai baigiantis jai bus visiškai nebesvarbūs. Ne per seniausiai buvo nutarusi iš savo žodyno išbraukti kai kuriuos žodžius, tai kodėl, jei jau prisiminė šį savo apsisprendimą, nepradėjus nuo žodžio „gėda“? Vis dėlto neužteko drąsos garsiai ištarti to, ką pui-kiai suprato visi laukiamajame. Nėra vyro, kuris galėtų duoti lei-dimą abortui. Nėra tėvo. *Ba Ba** – tik tuščia vieta.

* Tėvas (*turk.*).

Zelichos laimei, tai, kad neturėjo vyro, išėjo į naudą – mažiau formalumų. Jai nereikėjo niekieno raštiško sutikimo. Taisykles kuriantiems biurokratams labiau rūpėjo gelbėti susituokusių porų kūdikius, ne betėvius. Betėvis vaikas Stambule – tik dar vienas pavainikis, o pavainikis – dar vienas klibantis dantis miesto žiaunose, bet kurią akimirką galintis iškristi.

– Gimimo vieta? – toliau abejingai kamantinėjo registratorė.

– Stambulas!

– Stambulas?

Užuot patvirtinusi, Zelicha truktelėjo pečiais – kurgi dar? Korkioje žemės vietoje, jei ne čia? Ji priklauso šiam miestui! Argi nematyti iš veido? Šiaip ar taip, Zelicha save laikė tikra stambuliete. Tarsi priekaištaudama registratorei, kad nesugebėjo pastebėti tokio akivaizdaus dalyko, apsisuko ant nulaužto kulniuko ir patraukė link kėdės greta galvą skara apsigobusios moters. Tik tada pastebėjo šios sutuoktinį, jis sėdėjo nejudėdamas, beveik paralyžiuotas iš sumišimo. Atrodė, žmogus ne tiek smerkia Zelichą, kiek kenčia dėl to, kad yra vienintelis vyras čia, tokioje ypač moteriškoje teritorijoje. Akimirką Zelichai jo pagailo. Dingtelėjo mintis pasikviesti vyriškį į balkoną parūkyti – buvo tikra, kad jis rūko. Bet galėtų būt neteisingai suprasta. Netekėjusi moteris negali siūlyti vedusiam vyrui tokių dalykų, o vedęs vyras, kai šalia žmona, su kita moterimi turi elgtis priešišškai. Kodėl taip sunku susidraugauti su vyrais? Kodėl amžinai turi būti šitaip? Kodėl negalima tiesiog išeiti į balkoną, parūkyti, persimesti keliais žodžiais, o po to traukti savais keliais? Zelicha ilgai sėdėjo tylėdama. Ne dėl to, kad jautėsi pavargusi kaip šuo, nors taip ir buvo, ar kad sulaukė per daug dėmesio, tai irgi buvo tiesa, – ji tik norėjo pasėdėti prie atviro lango: pasiilgo gatvės garsų. Į kambarį skverbėsi kimus gatvės prekijo balsas: „Mandarinai... Kvapnūs, švieži mandarinai...“

– Puiku, dar pašūkauk, – sumurmėjo Zelicha.

Ji nemėgo tylos. Tiesą sakant, tylos nepakentė. Netrikdė, kai žmonės spoksodavo į ją gatvėje, turguje, gydytojo laukiamajame, – visur ir visada, netrikdė, kad žiūrėdavo, žiopsodavo išpūtę akis lyg į neregėtą padarą. Visad sugebėdavo išverti jų žvilgsnius. Bet vieno dalyko išverti negalėjo – tylos.

– Mandarinininke... Mandarinininke... Kiek kainuoja kilogramas? – šūktelėjo moteris per atvirą langą iš viršutinio pastato aukšto anapus gatvės.

Zelichai buvo nuostabu, kaip lengvai, beveik be pastangų, miestiečiai geba išrasti neįtikėtinus pavadinimus paprasčiausiems darbams. Priesagą „inink“ galima pridėti beveik prie kiekvieno daikto, pardavinėjamo turguje, ir štai prašom, – turime naują pavadinimą, kurį galima traukti į ilgą miestietiškų profesijų sąrašą. Taigi, nelygu, ką parduoda, žmogų ramiai galima vadinti mandarinininku, vandenininku arba bandelininku, arba... abortininku.

Zelicha jau neabejojo. Jai nereikėjo, kad dar kas nors patvirtintų tai, dėl ko ir šiaip buvo tikra. Be to, buvo pasidariusi tyrimus naujoje klinikoje kaimynystėje. Didžiojo atidarymo dieną būreliui išrinktųjų svečių klinikos darbuotojai surengė išpūdinimą priėmimą, prieš duris pristatė puokščių, prikabino girliandų, kad ir praeiviams gatvėje būtų aišku, kas čia vyksta. Kai kitą dieną Zelicha užsuko į kliniką, dauguma gėlių jau buvo nuvytusios, bet reklaminiai lapeliai vis dar mirgėjo spalvomis. „NORINČIOMS IŠSITIRTI CUKRAUS KIEKĮ KRAUJYJE, NEMOKAMAS NĖŠTUMO TESTAS“, – skelbė fosforescuojančios didžiosios raidės. Kaip šie dalykai susiję, Zelichai buvo neaišku, bet ji vis tiek užsirašė tyrimui. Kai gavo atsakymus, paaiškėjo, kad cukraus kiekis kraujyje normalus, ir dar paaiškėjo, kad ji nėščia.

– Panele, prašom užėiti! – pakvietė registratorė, stovėdama tarpduryje, kankindamasi su dar viena „r“, šį kartą tokia, kurios jos profesijos žmogui sunku išvengti: – Daktanas... jis jūsų laukia.

Pagriebusi arbatos stiklinių dėžę ir nulaužtą kulniuką, Zelicha pašoko ant kojų. Jautė, kaip laukiamajame visų galvos pasisuko jos pusėn, sekdamos kiekvieną judesį. Paprastai būtų sprukusi kuo greičiau. Bet šį kartą judėjo pabrėžtinai lėtai, beveik apatiškai. Eidama iš laukiamojo stabtelėjo ir, tarsi paspaudus mygtuką, atsigrėžė, tiksliai žinodama, į ką žvelgti. Štai tiesiai prieš jos akis labiausiai suirzęs veidas. Moters su skara veidas persikreipė, rudos akys patamsėjo iš apmaudo, lūpos krutėjo, keikdamos gydytoją ir šią devyniolikmetę, besirengiančią atsikratyti kūdikio, kurį Alachas būtų galėjęs padovanoti ne tai lengvabūdei mergiotei, o jai.

Gydytojas buvo stambus vyriškis, savo povyza spinduliuojantis jėgą. Jo akys, kitaip nei registratorės, nebuvo smerkiančios, nuo jo liežuvio nenusprūdo joks kvailas klausimas. Atrodė, jis iš visos širdies palaiko Zelichą. Liepė pasirašyti kelis dokumentus, tada dar kelis – dėl visa pikta, jei kas nepasisektų per procedūrą arba po jos. Zelicha jautė, kaip šalia jo atslūgsta įniršis ir plonėja oda, – tai buvo labai negerai, nes vos atslūgus įniršiui ir suplonėjus odai, ji tapdavo trapi lyg arbatos stiklinė, o kai tapdavo trapi lyg arbatos stiklinė, akyse nenorom imdavo tvenktis ašaros. Va *šito* ji išties baisiai nekontentė. Zelicha nuo mažų dienų jautė gilią panieką verkšlenančioms moteriškėms, todėl buvo prisizadėjusi niekada nevirsti vaikščiojančia nelaimė, kuri lieja ašaras ir kiekviename žingsnyje skundžiasi dėl niekų, – tokių aplinkui buvo gausybė. Ji uždraudė sau verkti. Iki šios dienos visai neblogai sekėsi laikytis

duoto žodžio. Jeigu imdavo tvenktis ašaros, paprasčiausiai sulaukydavo kvapą ir prisimindavo pažadą. Taigi ir šį pirmąjį liepos penktadienį pasielgė kaip visada, norėdama sulaukyti ašaras: giliai įkvėpė ir, kaip stiprybės ženklą, kilstelėjo smakrą aukštyn. Deja, šį kartą viskas išėjo klaikiai, – sulaukytas oras iš krūtinės išsiveržė lauk su rauda.

Gydytojas, regis, nenustebo. Buvo pripratęs. Moterys visada verkia.

– Na, na, – mėgino raminti Zelichą, maudamasis medicininės pirštines. – Viskas bus gerai, nesijaudinkite. Tai tik miegas. Pamiegosite, pasapnuosite, nespėsit nė baigti sapno, kai jus pažadinsim, ir keliausite namo. Vėliau nieko neprisiminsite.

Kai Zelicha šitaip verkdamo, jos veidas tapdavo labai išraiškin gas, skruostai įkrisdavo, pabrėždami jos išpūdingiausią bruožą – nosį! Tą nepaprastą erelišką nosį, kurią ji, kaip ir seserys su broliu, paveldėjo iš tėvo; bet jos nosis ne tokia kaip visų kitų – su ryškiai didesne kuprele ir šiek tiek platesnė.

Gydytojas paplekšnojo per petį, padavė popierinę nosinę, galiausiai ištiesė visą dėžutę. Visada šalia stalo turėdavo pasidėjęs atsarginę popierinių nosinių dėžutę. Farmacininkų kompanijos tokias nosines dalijo nemokamai. Kaip ir rašiklius, sąsiuvinius bei kitokius daikčiukus su kompanijos pavadinimais; jie gamino popierines nosines pacientėms, kurios negali liautis verkusios.

„Figos... Skanios figos... Puikiai prinokusios figos!“

„Čia tas pats prekeivis ar kitas? Kaip jį vadina pirkėjai?.. Figininku?“ – galvojo Zelicha, ramiai gulėdama ant stalo bauginamai baltame ir idealiai švariame kambaryje. Nei įranga, nei peiliai ne gąsdino jos taip, kaip tas absoliutus baltumas. Balta spalva labai priminė tylą. Ir viena, ir kita be gyvybės.

Geležinė protingos stambulietės taisyklė. Jei esi trapi lyg arbatos stiklinė, venk karšto vandens ir tikėkis ištekėti už tobulo vyro arba gulkis su bet kuo ir sudužk kuo greičiau. Yra dar viena išėitis – nustok būti trapi lyg arbatos stiklinė!

Elif Şafak (Elif Šafak; g. 1971 m.) – žymiausia ir populiariausia jaunesniosios kartos turkų rašytoja, dvylikos knygų autorė, dėstanti politologiją ir sociologiją Turkijoje ir JAV. Kontroversiška, aistringa jos proza pakerėjo daugybę viso pasaulio skaitytojų, jos kūriniai išversti į daugiau nei dvidešimt kalbų. Gimusi Ispanijoje, ji į Turkiją grįžo tik sulaukusi paauglystės, tačiau stiprus ryšys su turkų kultūra, tradicijomis ir istorija juntamas kiekviename E. Şafak kūrinyje. Osmanų istorija, islamo mistika ir šiuolaikinių turkų tapatybės paieškos – tai pagrindinės rašytoja dominančios temos. Autorė – savotiška kosmopolitė, rašanti ir angliškai, ir turkiškai.

„Stambulo pavainikė“ – dešimta autorės knyga, kurią vieni Turkijoje garbino, kiti – naikino. Tai įtampos kupina istorija ir kartu gyvas, spalvomis žaižaruojantis šiuolaikinės Turkijos portretas.

Armanuš Čakmakčian – amerikietės ir armėno, kurio šeima emigravo iš Turkijos, dukra. Gyvena su mama Arizonoje, kartais pas armėnus senelius San Fransiske.

Asja Kazandži – turkė, gyvenanti su mama, trimis jos seserimis, senele ir prosenele. Pamišusių moterų šeimynėlė, tėvas nežinomas, Stambulietė.

Turkai, armėnai ir amerikiečiai, dvi jaunos merginos, dvi šeimos. Gražuolė intelektualė Armanuš, ieškanti savo šaknų turkų ir armėnų istorijoje, ir užsispyrusi keistuolė Asja, nenorinti nieko žinoti apie praeitį, susiduria kaktomuša Stambule. Ar išsipainios suraizgytų likimų kamuolys, nubloškęs Armanuš senelius į Ameriką? Ar paaiškės, kaip tvirtai istorijos lūžiai draugėn susiejo abi merginas? Galiausiai – ar išaiškės Asjos kilmės paslaptis?

„Stambulo pavainikė“ – romanas apie paslaptis, likimą, jaunystę ir istoriją. Intriguojanti turkiškumo ir kosmopolitizmo dermė, Vakarų ir Rytų kultūrų konfliktas ir dar daugybė visko, kas gali nutikti tik Stambule.

ISBN 978-9986-16-772-3

TYTO ALBA

9 789986 167723

www.tytoalba.lt